

УДК 341.1/8

Мікічурова Ольга Володимирівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри господарського та транспортного права

юридичного факультету Інституту управління, технологій та права

Державного університету інфраструктури та технологій,

м. Київ, Україна

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ЄС ТА КРАЇН ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Анотація. *В статті в історичній ретроспективі досліджується дотримання принципів міжнародного економічного права в теорії та практиці торговельно-економічного співробітництва між Європейським Союзом та країнами що розвиваються, зокрема, державами - колишніми колоніями ЄС.*

Ключові слова: *Європейський Союз, принципи міжнародного економічного права, країни, що розвиваються, економічне співробітництво.*

Summary. *The article deals with the implementation of the legal principles of international economic law in trade and economic relations of the European Union and third world countries. In particular, it analyzes the Yaound Conventions, which imply the gradual abolition of all restrictions on the mutual trade of the participating countries, as well as the removal of barriers to the movement of capital and labor. However, in the context of economic imbalances, the Yaound agreements failed to ensure the protection of the interests of developing countries despite their formal equality with the EEC countries due to the lack of unilateral benefits that would offset the apparent inequality of economic opportunities.*

The article also examines the following agreements between developing and the EU countries. For example, the Loma Agreements proclaimed the establishment of a just economic order in the world, which had to be based on new principles, in particular the principle of non-reciprocity that is, granting privileges and preferences to developing countries. However, because of high inflation, EU liberalization policies, unfavorable external market conditions, TNCs' influence and EU policy, the Loma agreements did not reach their targets, although they helped the member states to strengthen their positions compared to other developing countries.

The article also analyzes the Cotton Treaty (2000). It was in line with the goals and principles of the World Trade Organization (WTO) and was called upon to move from unilateral preferences to a system based on reciprocity. The Treaty's stated objectives of respect for human rights and democratic freedoms, as well as the regime of fair rule, which later used by the EU countries to exert political pressure on counterparties and did not affect the improving economic situation of developing countries.

The article also describes the current stage of the development of the EU relations with developing countries. The study concludes that legal regulation of economic relations between the EU countries and third world countries is imperfect and that there is a unilateral advantage for the EU countries in such relations.

Key words: European Union (EU), principles of international economic law, developing countries, economic cooperation.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних вчених, що займаються проблемою економічного співробітництва країн ЄС можна виділити В.І. Муравйова, І.В. Влялько, А.І. Дмитрієва та інших, серед зарубіжних: С.Ю. Кашкін, А.О. Четвериков, А.В. Захаров, Г.О. Калашніков.

Мета дослідження. Основною метою даної статті є висвітлення реалізації конвенційних принципів міжнародного економічного права в економічних відносинах Європейського Союзу (ЄС) та країн що розвиваються.

Викладення основного матеріалу. Протягом великого періоду часу країни Європи та їх колонії у різних куточках світу знаходились у нерівному становищі і лише розпаду колоніальної системи та здобуттям незалежності колоніальними державами, міжнародні відносини почали будуватись на принципах, визначених Статутом ООН.

Проте, а ні колишні колонії, а ні їх метрополії не були зацікавленими у руйнуванні своїх старих зв'язків. Перші, були переважно слабозрозвиненими державами та потребували постійної допомоги, другі – не бажали позбавлятися тих вигод, що їм давала співпраця зі своїми колишніми колоніями.

Все це вимагало від держав знаходження нових форм співробітництва між собою, що і призвело до підписання у 1963 року в м. Яунде (Камерун) Конвенції між шістьма країнами Європейського Економічного Співтовариства (далі - ЄЕС) та Асоціацією африканських держав і Мадагаскару (далі - ААДМ, в неї на той момент входили 17 країн Африки).

Через шість років була підписана друга Яундська конвенція. Норми цих угод були пізніше закріплені в текстах Ломейських конвенцій. Конвенції укладалися на п'ять років з можливістю продовження, передбачали створення спільних координаційних органів, містили цілий ряд домовленостей про торговельні пільги, економічну, фінансову та технічну допомогу країнам ААДМ.

Яундські конвенції урівнювали всіх держав-членів ЄЕС, надаючи їм однакові привілеї в рамках співробітництва з країнами, що розвиваються, припускали поступове скасування всіх обмежень у взаємній торгівлі країн-учасниць, а також зняття бар'єрів, що перешкоджають руху капіталу і робочої сили [1, 4070].

Варто відзначити, що ці угоди встановлювали режим асоціації країн ЄЕС з новоствореними державами, що свідчить про їх схожість з асоціаціями заморських країн і територій, що мали місце за часів існування колоніальної системи. Проте, в умовах економічного дисбалансу за час свого існування Яундські угоди не змогли забезпечити захист інтересів країн, що розвиваються, незважаючи на формальну рівноправність з державами ЄЕС.

Відсутність односторонніх переваг, що компенсували б очевидну нерівність економічних можливостей, прирікало асоційовані країни на залежність та сприяло закріпленню за ними ролі аграрно-сировинних додатків розвинутого Заходу [2, 952].

В цей час набула широкого поширення концепція Нового міжнародного економічного порядку на фоні якої держави, що розвиваються виступили за перегляд Яундської конвенції, а розвинені держави ЄЕС були вимушені шукати інші форми співробітництва з країнами що розвиваються.

В результаті такого пошуку 23 лютого 1975 в м. Ломе (Того) між дев'ятьма державами ЄЕС і 46 країнами, що розвиваються Африки, Карибського басейну і Тихого океану (далі - АКТ) була підписана перша Ломейская конвенція (далі - Ломе I).

Ця угода успадкувало деякі основні риси Яундської конвенції проте, багато в чому вона і відрізнялась від неї, що дає право розглядати її як тип угоди особливого роду [3, 51].

Ломе I була доволі прогресивним документом для свого часу адже була спрямована на встановлення реальної рівності сторін у відносинах. Основною метою було проголошено побудову справедливого економічного порядку в світі, що був би заснований на новій моделі міжнародних економічних відносин між розвиненими державами та країнами, що розвиваються. Договірні сторони також відмовилися від терміну «асоціація», замінивши його термінами «співпраця» і «партнерство».

Одним з головних принципів, що був проголошений Ломе I – принцип невзаємності, що означав встановлення реального рівноправ'я сторін та взаємної вигоди в міжнародних економічних відносинах. Ломе I регулювала торговельно-фінансове, промислове та технічне співробітництво між сторонами. Угода передбачала деякі пільги для експортерів первинної сировини. Щодо багатьох товарів АКТ, імпортованих на територію ЄЕС (банани, яловичина, ром, цукор), встановлювався режим безмитного ввезення.

Було також введено систему «Стабекс», що означає фінансово-правовий механізм, що сприяє стабілізації рівня доходів країн АКТ від експорту товарів у разі спаду виробництва аграрно-сировинної продукції або зниження світових цін на неї. Система мала покращити економічний та соціальний розвиток країн АКТ. Проте, на практиці система «Стабекс» не надала вигод країнам АКТ. Залишались труднощі у взаємній торгівлі сільськогосподарськими товарами, а торговий баланс залишався на користь країн ЄЕС. При цьому більша частина імпорту країн ЄЕС з АКТ припадала на сім країн з п'ятдесяти трьох, що теж викликало невдоволення.

До того ж Європейськими державами проводилась «політика лібералізації», що, на думку Ю.М. Юмашева, практично зводила нанівець надані країнам АКТ преференції [4, 175].

Друга і третя Ломейські конвенції (далі - Ломе II, Ломе III), які набрали чинності в 1980 і 1985 роках відповідно, були спрямовані на вдосконалення механізму, закладеного Ломе I, але при цьому містили деякі нововведення.

В доповнення до «Стабекс» була створена система «Сісмін», спрямована на сприяння розвитку шляхом допомоги галузям гірничо-видобувної промисловості країн АКТ. Це пояснюється тим, що для багатьох з них експорт руди був основним джерелом доходу від зовнішньої торгівлі.

Найбільш пріоритетним напрямком співробітництва стало сільське господарство. Також угоди почали укладатись щодо більшого кола питань, зокрема, зв'язку, морського транспорту та рибальства.

Однак, держави ЄЕС і тут знайшли свої переваги, що полягали у кращому розвитку транспортної інфраструктури, що дозволило ЄЕС ефективніше здійснювати свою зовнішньоекономічну політику, зміцнивши морську прив'язку економічної зони, яка об'єднувала країни, що розвиваються-учасники Ломейської конвенції, до економіко-політичної системи Співтовариства. Проте, допомога, що надавалась в рамках Ломе II виявилась набагато менша ніж потреба в ній через значну інфляцію, що нівелювала її. Відповідно до деяких підрахунків, інфляція призвела до зниження показника допомоги в середньому на 20% [5, 72].

Так, відповідно до Ломе I країни що розвиваються отримували 3,6 млрд. екю і 2,5 екю на душу населення. Під час дії Ломе II вони, отримали 5,6 млрд. екю, що в розрахунку на душу населення становило всього 3,3 екю. Відповідно до Ломе III падіння курсу європейської валюти по відношенню до долара США, обсяг допомоги при перерахунку в долари склав лише 3,4 долара в порівнянні з 4,5 і 3 доларами під час дії Ломе II і Ломе I [6, 27]. При цьому контроль над обсягами допомоги цілком залишався в руках ЄЕС, незважаючи на вимоги держав АКТ про спільне управління нею.

Фактично результати функціонування «Стабекс» і «Сісмін» не були ефективними, адже вони засвідчили неефективність даних механізмів реальним потребам країн що розвиваються. Проте, є і позитивні результати їх функціонування – вони сприяли окремим молодим державам постачальникам сировини в стабілізації експортних доходів.

Частка імпорту країн АКТ у загальному імпорті Спільноти до середини терміну дії Ломе III знизилася до 5% [7, 36]. Саме цим друга і третя конвенції показали свою низьку ефективність.

В підтвердження цього знаходимо в словах бельгійського економіста К. Кова, який зазначав, що конвенції не принесли очікуваних результатів. Жодна з держав АКТ не потрапила в число нових індустріальних держав, а навіть навпаки: експорт країн АКТ до ЄЕС, незважаючи на надані їм преференції, не розширився; виробництво сільськогосподарської продукції скоротилося, сировинні галузі деградували; надії на індустріалізацію розвіялися, а заборгованість по середньострокових і довгострокових позиках потроїлись [8, 489].

Значно погіршували нелегке становище країн, що розвиваються і західні банки та міжнародні фінансові установи - Світовий банк і Міжнародний валютний фонд, що активно надавали кредити африканським державам. Проте, умови кредитних угод не були сприятливими для нових країн через невеликі терміни та жорсткі умови. В результаті цього, економіка багатьох держав Африки в 80-х роках минулого століття опинилася під тягарем зовнішньої заборгованості.

IV Ломейська конвенція (далі - Ломе IV) підписана строком на 10 років (1990-2000) між 12 державами ЄЕС, 46 африканськими, 15 карибськими і 8 тихоокеанськими державами.

Серед її основних цілей визначалась зміцнення відносин між державами-учасниками в дусі солідарності та взаємовигоди, а також підтримка

економічного, соціального та культурного розвитку країн АКТ. Конвенцією також визначались рівність учасників, повага їх суверенітету, взаємна вигода, право кожної держави визначати свою власну політичну, економічну, соціальну та культурну систему. Також в Ломе IV було збережено систему односторонніх преференцій у торгівлі з ЄЕС країнам АКТ, закладену попередніми угодами.

Проте, незважаючи на проголошені принципи рівності і взаємної вигоди, будь яких кардинальних змін у двосторонньому співробітництві та економічному становищі держав АКТ так і не відбулось. Продовжувала зберігатись економічна залежність нових країн АКТ від ЄЕС, велика частка зовнішньої торгівлі перших була орієнтована саме на європейські країни. А, як зазначалось раніше, частка імпорту з країн АКТ у загальному імпорті країн ЄЕС поступово знижувалася через їх низьку конкурентоспроможність, що негативно позначалось на економічному становищі нових держав. Ті ж положення конвенцій, що стосувались індустріалізації, сприяння розвитку сільського господарства і передачі технологій не були реалізовані в повному обсязі.

Так, система визначення розмірів компенсації в рамках «Стабекс», що базувалась на номінальних цінах, призводила в результаті інфляції до втрати чималих вигод для країн, що розвиваються. Виплачені компенсації ефективно працювали лише щодо деяких країн АКТ.

У міжнародно-правовій літературі, зокрема, зазначається, що основною метою системи «Стабекс» було стимулювання такої структури господарства країн АКТ, яка відповідала б потребам держав ЄЕС і зберігала б сировинну спрямованість експорту країн, що розвиваються, що є вигідним лише для однієї сторони.

Орієнтуючи країни АКТ на розширення виробництва тих видів сільськогосподарських товарів, які призначені для задоволення потреб європейських країн, ця система стримувала розвиток виробництва інших товарів, у тому числі продовольства для задоволення власних потреб країн АКТ, що посилювало їх залежність від поставок продовольства з Європи [9,130].

До того ж в Конвенціях були відсутні норми, що регламентували б та регулювали б діяльність ТНК (транснаціональних корпорацій). Це дозволило ТНК країн ЄЕС зайняти панівне становище на ринках нових країн АКТ та витіснити місцевих виробників тим самим зробивши підконтрольними деякі сфери виробництва країн АКТ.

Таким чином, замість взаємовигідного співробітництва з державами Африки, Карибського басейну і Тихоокеанського регіону ЄЕС (а пізніше і Європейське Співтовариство - ЄС) за допомогою Ломейських угод вирішував власні завдання, серед яких забезпечення надійних джерел сировини і ринків збуту, «прив'язка» економік країн, що розвиваються до єдиного господарсько-політичного комплексу об'єднаної Європи, забезпечення безперешкодного доступу західних капіталів та інвестицій на ринок країн, що розвиваються, підтримка національних ТНК, зміцнення геополітичних позицій і т.д.

Значне господарське та технологічне відставання країн АКТ від Спільноти, традиційна орієнтація більшості їх на держави-члени ЄЕС не тільки в економічній, але і в інших сферах (політичній, культурній) перетворило

Ломейські конвенції в міжнародно-правовий інструмент ще більшої залежності країн АКТ від колишніх метрополій [10, 186].

Вільний доступ на ринок Співтовариства часто забезпечувався лише тій продукції, яку його учасники в будь-якому випадку не стали б піддавати обмеженням незалежно від існування преференцій. Багатьма з наданих пільг країни АКТ не змогли скористатися, оскільки у більшості з них промислові товари становили лише незначну частину експорту [11, 150].

Незважаючи на це, країни АКТ були зацікавлені в дії Ломейських конвенцій, адже пільги для країн АКТ були більшими ніж для інших, третіх країн, що розвиваються, що дозволяло першим зміцнити власні позиції.

Новостворені держави АКТ розглядали відносини з ЄС як обмежену, проте реальну можливість отримати користь для зміцнення національної економіки [12,105]. Для деяких країн, що розвиваються Конвенції надали практично єдину можливість для реалізації їх продукції.

У 1998 році почалися переговори про майбутні взаємини сторін після закінчення терміну дії Ломе IV. Переговори ускладнювались тим, що реальні результати співпраці не відповідали заявленим принципам та цілям.

Одне з основних положень конвенцій для країн АКТ - вільний доступ їх товарів на європейський ринок, практично перестало функціонувати після загального зниження митних зборів країнами ЄС. В результаті лише на 7% товарів, що надходять з країн АКТ розповсюджувалась дія преференційного режиму (банани, яловичина, ром, цукор). В цей же час СОТ закликала усі країни світу до подальшої лібералізації міжнародної торгівлі та виступала проти преференцій деяких держав в рамках Ломейських конвенцій. Варто зазначити, що однією з причин заміни Ломейських конвенцій іншою формою співпраці була невідповідність її положень правилам та нормам СОТ.

Нову Угоду про партнерство між державами Африки, Карибського басейну і Тихоокеанського регіону, з одного боку та Європейським співтовариством і його державами-членами, з іншого боку» (далі - Договір Котону) було підписано 23 червня 2000 у м. Котону (Бенін) терміном на 20 років.

Договір Котону передбачав поступовий перехід від односторонніх преференцій до системи заснованій на принципі взаємності. Етапами цього процесу повинні були стати угоди про економічне співробітництво з регіональними групами всередині АКТ, які за своєю правовою природою більше нагадували б двосторонні угоди ЄС, ніж Ломейські конвенції. Ці угоди повинні були сприяти приведенню співпраці ЄС-АКТ у відповідність до правил СОТ, зокрема, передбачалось скасування мит на імпортовані товари. Серед базових принципів Договору Котону відзначались повага прав людини та демократичних свобод, а також режим справедливого правління.

Міжнародна практика останніх років свідчить, що Захід часто використовує ці постулати в якості ефективних інструментів здійснення тиску на ту чи іншу країну з метою її схилення до певної поведінки [13, 105].

Спочатку передбачалося, що угоди про економічне партнерство (далі - УЕП) будуть укладені до початку 2008 року, однак на практиці реалізувати цю ідею не вдалося через відмову частини країн від підписання подібних угод, які

побоювались втратити значну частину доходів через заборону мит на імпортні товари. Наприклад, в Уганді і Сьєрра-Леоне до 50% податкових зборів до бюджету надходить від імпортних мит.

Президент Беніну заявив, що його країна може втратити до 20% державних доходів у разі заборони застосування мит, що буде мати найнегативніші наслідки для економіки [14, 35].

Деякі наукові дослідження підтверджують цю тезу та показують, що в результаті укладення угод про економічне партнерство витрати понесуть саме країни АКТ незважаючи на офіційні заяви про зворотнє Європейської комісії. Як західні, так і спеціалісти з країн АКТ зазначають, що УЕП лише посилять соціально-економічний занепад і політичну нестабільність, що мають місце в більшості країн АКТ [15, 16].

Професор з Танзанії С. Ругумаму, який багато робіт присвятив відносинам по лінії «Північ-Південь», щодо Договору Котону відзначає, що 25-річний період співпраці ЄС з країнами АКТ не тільки не сприяв подоланню бідності та зміні статусу країн, що розвиваються, а навпаки, партнерство з часом продемонструвало значне та стрімке зниження розмірів допомоги розвитку [16, 12]. Він також зазначає, що якщо б країни ЄС дійсно прагнули викоринити бідність, як сказано в Договорі Котону, вони б в першу чергу зайнялися списанням величезного зовнішнього боргу країн, що розвиваються, оскільки саме він перешкоджає їх розвитку, загрожує внутрішньодержавній соціальній та економічній сферах та завдає непоправної шкоди найбіднішим [17, 46].

В свою чергу, Амінат Таор, політична діяч Малі, ототожнила УЕП з отрутою, яка повільно розтікається по венах. Вона зазначає, що дешевим імпортом з Європи руйнуються локальні ринки, дрібні місцеві виробники не можуть конкурувати з недорогими європейськими продуктами, і тому приречені на безробіття і злидні [18, 61].

Таким чином, все більше і більше країн АКТ стало відмовлятися від їх укладення, розуміючи, якими наслідками обернуться для них УЕП.

У 2006 році на п'ятому саміті лідерів країн АКТ у м. Хартум (Судан) країни виразили своє невдоволення перспективами співробітництва, прозвучали заклики до створення більш справедливої світової економічної системи, ліквідації зовнішнього боргу найбідніших країн, збільшенню представництва АКТ в міжнародних фінансових інститутах, таких, як Всесвітній банк і Міжнародний валютний фонд [19].

В наступному 2007 році на Лісабонському саміті Європа – Африка було підтверджено наявність значних протиріч у відносинах та позиціях Країн ЄС та країн АКТ.

Незважаючи на прийняття Декларації про стратегічне партнерство, що передбачає рівноправне співробітництво африканських та європейських країн, держави Африки відмовилися підписати УЕП.

Найбільш непохитну позицію, зокрема, зайняли ПАР, Намібія, Нігерія, та Сенегал. Президент Сенегалу Абдулай Вад заявив нерівноправних відносин більше не буде. Африканські країни будуть проводити нараду про можливість підписання інших, таких, що їх влаштовують документів [20].

На шостому саміті країн АКТ, що відбувся у 2008 році світова фінансова криза, що набирала обертів, змусила країни, що розвиваються висловити занепокоєння у зв'язку із скороченням фінансової допомоги з розвинених країн. Таким чином, основним стало не обговорення УЕП, а дискусії, що стосуються фінансування багатими країнами фондових ринків та зменшення допомоги в цілях розвитку [9, 89].

Світова фінансова криза загальмувала процес переговорів у рамках ЄС-АКТ. Розвинені держави займалися порятунком національних економік та виробленні міжнародних стратегій з подолання кризи.

Варто зазначити, що і цей Договір і Ломейські конвенції наочно демонструють, як міжнародні угоди формально проголошуючи рівні вигоди для сторін, обстоюють інтереси лише однієї з них.

При більш детальному аналізі задекларований принцип взаємної вигоди як один з основних у взаємодії ЄС - АКТ виявляється не більш ніж фікцією. Економічно могутніші держави диктують свою волю менш розвиненим, реалізуючи свої власні цілі та інтереси. Незначні вигоди, що одержують країни, що розвиваються, неспівставні з благами, що отримують Європейські країни. Ідея із запровадженням безвізового режиму між ЄС та деякими країнами третього світу - Колумбія, Мікронезія, Східний Тимор, ОАЕ, Тринідад і Тобаго, що затверджується зараз, скоріше покликана вирішити проблеми самого ЄС у дешевій робочій силі ніж реально допомогти громадянам вищезазначених держав.

Висновки. Таким чином, недотримання під час співпраці країн ЄС та АКТ принципу взаємної вигоди та інших принципів міжнародного економічного права, призвело до того, що основні його цілі - ліквідація злиднів та сприяння розвитку, так і не були досягнуті, а у відносинах між ЄС та країнами третього світу продовжують існувати односторонні переваги країн ЄС.

Література:

1. Корендясов Е.Н. Коллективный неокOLONIALИзм в действии. - М., 1969. - С. 4070.
2. Philippe Chapal. Evolution de la politique des communautés en faveur des productions des pays en voie de development. AFDI, XXI, 1975. - P.952.
3. Becker I. Die Partnerschaft von Iome - eine nue zwisohenstadtliche kooperationsform des Entwicklungs. Volkerrechts. Baden-Baden, 1979. - P.51.
4. Юмашев Ю.М. Внешнеэкономические связи ЕЭС. Правовые аспекты. Дис. докт. юрид. наук / М., 1989, - С.175.
5. The Economist. 1983. October. 15.-P.72
6. European Economy. 1984, November; 1985, March.
7. Пуртов А.С. дис. к.ю.н. Принцип взаимной выгоды в международном экономическом праве. – Москва.- 2010.- 197с.
8. Cova C. La Nouvelle Convention ACP-CEE // Revue du Marche Commun. 1983. Nov P. 489.
9. Мікічурова О.В. Принцип взаємної вигоди в міжнародному економічному праві: монографія.- К.: «Видавництво «Сталь», 2017. – 248с.

10. Мікічурова О.В. Труднощі в реалізації принципу взаємної вигоди в економічних відносинах Європейського Союзу та третіх країн// Актуальні проблеми міжнародних відносин. – Випуск 122 (Ч.2).- Київ, 2014.
11. Institutions and policies of the European Community / Ed. By J. By J. Lodge. L., 1983. - P.150-151.
12. Квашн-Поку Ф., Петрачков А.М. Третья Ломейская конвенция как отражение противоречий между ЕЭС и развивающимися странами по вопросу перестройки МЭО // Вестник Киевского университета. Международные отношения и международное право. - Киев: Вища шк., 1986, № 23. - С. 105.
13. Котляр В.С. Международное право и современные стратегические концепции США и НАТО/Казань: Центр инновационных технологий, 2008. - С. 99-129.
14. New ACP-EU Trade Arrangements: New Barriers to Eradicating Poverty, Brussels. - March 2004. [Електронний ресурс]. - режим доступу: https://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2005/april/tradoc_122333.pdf
15. Entwicklungspolitik: Zeitschrift. Frankfurt am Main, 16/2004. S.16.
17. Severine, M. Rugumamu. EU-ACP Partnership: An Appraisal. Co-operation South. Co-operation South.- №2.- December 1999.- P. 46-47.
18. Severine, M. Rugumamu. The New Partnership Agreement between ACP and EU: Unresolved Issues. Cooperation South. UNDP. Number 2, 2000.- P.61.
16. Misser F. «Auch Afrika darf sich schützen»: Interview mit A.Traore // Die Tageszeitung (TAZ), 06.07.2005. S.12.
19. Noel King. Development: ACP Nations opt for trade on their terms. Development: December 2006 [електронний ресурс]. – режим доступу: <http://www.ipsnews.net/news.asp?idnews=35780>.